

**Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická**

Bakalářská práce

Role Velké Británie v Iráku

Tereza Pázralová

Plzeň 2012

**Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická**

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Role Velké Británie v Iráku

Tereza Pázralová

Vedoucí práce:

PhDr. Pavel Hlaváček Ph.D.

Katedra politologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, srpen 2012

.....

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala PhDr. Pavlovi Hlaváčkovi Ph.D za věcné připomínky, rady a odborné vedení.

Obsah

1	ÚVOD	6
2	IRÁK, ZEMĚ MEZI EUFRATEM A TIGRIDEM	10
2.1	SITUACE PŘED SPOJENECKOU INVAZÍ	10
2.2	OBYVATELSTVO A NÁBOŽENSTVÍ	11
2.3	HLAVNÍ STŘEDISKA A STÁTNÍ SPRÁVA.....	12
3	OPERACE TELIC	14
3.1	ČASOVÉ ROZHRANÍ.....	14
3.2	SPOLEČNÝ NEPŘÍTEL A SPOLEČNÁ OBHAJOBA POSTUPU	16
3.3	STANOVENÍ CÍLŮ.....	16
3.4	ZEMĚPISNÁ SPECIFIKACE	17
4	ZBRANĚ HROMADNÉHO NIČENÍ A JEJICH LIKVIDACE	20
4.1	NEDODRŽOVÁNÍ REZOLUCE OSN Č. 687	21
4.2	HROZBA PŘÍMÉHO ÚTOKU	22
4.3	TAKTIKA BĚHEM ZAČÁTKU INTERVENCE.....	23
4.4	PLNĚNÍ PRVNÍHO CÍLE	24
5	UKONČENÍ SPOJENECTVÍ IRÁKU S TERORISTICKÝMI SKUPINAMI	27
5.1	TERORISTÉ JAKO MEZINÁRODNÍ HROZBA	28
5.2	PŘEDSTAVENÍ IRÁCKÉHO NEPŘÍTELE	30
5.3	ODSTRANĚNÍ TERORISTICKÝCH STRUKTUR.....	31
5.4	VYPOŘÁDÁNÍ SE S TERORISTY	32
6	DEMOKRATIZACE	34
6.1	DŮVODY K DEMOKRATIZACI	34
6.2	POSTUPNĚ K ZISKU DEMOKRACIE	36
6.3	POMOC PŘI ZAVEDENÍ DEMOKRATICKÝCH STRUKTUR	38
7	EKONOMICKÁ OBNOVA IRÁCKÉHO ÚZEMÍ	40
7.1	DŮVODY K NAVÁZÁNÍ EKONOMICKÝCH STYKŮ	41
7.2	SITUACE PŘED VSTUPEM KOALIČNÍCH ARMÁD	42
7.3	EKONOMICKÁ POMOC	43
8	ZÁVĚR	45
9	SEZNAM LITERATURY A POUŽITÝCH PRAMENŮ	49
10	RESUMÉ	54
11	OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	55

1 Úvod

Intervence v Iráku začala invazí dne 20.3. 2003 nesoucí označení Irácká svoboda. Britové používali pro tuto operaci kódové označení „Operace Telic“. Toho dne ozbrojená vojska Spojených států amerických, Velké Británie, Austrálie a Polsko vstoupila na území suverénní Irácké republiky. Začal ozbrojený boj, jehož následky jsou patrné až dodnes, i když nejtvrďší boje už nejspíš přestaly. Během bojů přišlo o život mnoho vojáků, ale i civilistů. Oficiální zdroje uvádějí, že během intervence přišlo o život 179 britských vojáků z celkem 4 735 zabitých koaličních bojovníků, určit ale jednoznačně počet zemřelých civilistů je velmi obtížné.

Na podzim roku 2010 koaliční ozbrojené složky v čele se Spojenými státy americkými deklarovaly svůj odchod do konce roku 2011 a kompletní předání kontroly nad tímto územím do rukou Iráckého lidu. Tento slib koaliční ozbrojené složky splnily a poslední američtí vojáci odešli 15.12. 2011. Britské jednotky deklarovali svůj odchod z Iráku dříve, takže začali s předstihem přenechávat správu nad kontrolovanou jižní částí území v čele s městem Basra do rukou místního obyvatelstva. Valná část britských jednotek odešla do konce června, přesto na tomto území zůstalo cirká 150 vojáků k výcviku místních ozbrojených složek.

Za hlavní cíl mé bakalářské práce si kladu sledovat čtyři hlavní cíle, které volily britské jednotky během prvních roků intervence na území Irácké republiky. Na základě realizování těchto hlavních cílů britských jednotek hodlám následně vyhodnotit, jestli Britové splnili svou roli. K naplnění cíle této práce budu přistupovat analyticko-systematickým přístupem.

Prvním hlavním cílem bylo zbavení se biologických, chemických a jaderných zbraní včetně jejich nosičů. Zpravodajské služby poskytovaly v období mezi útoky, které proběhly 11. září 2001 na World Trade Center v New Yorku a samotným vstupem koaličních vojsk svým vůdcům

důkazy, že Irák v čele se Saddámem Husajnem, vlastní tento druh zbraní a je schopen je použít do 45 minut a ohrozit tak jejich bezpečnost, což by mohlo následně vést k ohrožení i mezinárodní bezpečnosti. Koaliční jednotky proto chtěly najít sklady těchto zbraní a bezpečně je zničit.

Dalším hlavním cílem bylo přerušení spojení mezi teroristickými skupinami a Iráckou republikou. Toto spojení mělo spočívalo v tom, že na území Iráku měly být výcvikové tábory a vládní struktury měly být těmto teroristickým ozbrojeným jednotkám nápomocné. Zde si koaliční jednotky stanovili jako cíl zničení zmíněných výcvikových táborů a zpřetrhání těchto vazeb.

Předposledním cílem v tomto výčtu je demokratizace a odstranění Saddáma Husajna. Jako prostředek k demokratizaci si ozbrojené jednotky USA, Velké Británie a dalších spojenců stanovili uspořádání demokratických voleb, zvolení parlamentu, ústavy a prezidenta.

Posledním hlavním cílem byla ekonomická obnova iráckého území a následné navázání zejména obchodních styků, na které by následně navázaly i další druhy vzájemné spolupráce. Západní státy viděli v Iráku velký potenciál mj. skrze jeho zásoby nerostných surovin a to zejména ropy a dalších produktu, které se získávají během její těžby.

Tyto čtyři cíle, které jsme zde vytyčily, můžeme považovat za nejdůležitější např. dle dokumentů britského Ministerstva obrany a byly následně doplněny dalšími neméně důležitými úkoly napříč britskými zájmy. Pro tuto práci ale budou postačovat svým rozsahem vybrané čtyři cíle.

Práci hodlám rozdělovat dle předešlého popisu na čtyři plus dvě hlavní kapitoly, které budou dále členěny na odpovídající podkapitoly. V první hlavní kapitole uvedu krátký popis politicko-sociálního vzhledu do situace. Tato kapitola bude kratší než ostatní kapitoly, ale pro kompletnost práce ji považuji za důležitou, byť ne stěžejní. Následující hlavní kapitola představí operaci Telic a přinese vzhled do situace. Tato kapitola bude opět kratší než následující stěžejní čtyři kapitoly.

Následující čtyři kapitoly budou odpovídat členění, které je popsáno výše. V závěru práce následně shrnu dosažené závěry, které nám odpoví na otázku, jakou roli hrála Velká Británie během intervence v Iráku a jestli Britové splnili cíle, se kterými do intervence vstupovali.

Práci hodlám soustředit na specifické místo, které bylo svěřeno pod britskou správou, město Basra. Na příkladu Basry hodlám postihnout taktiku, kterou volili Britové k dosažení cílů podle členění, které jsem popsala v předešlém odstavci. Dále budu také pracovat se stanovenými cíly a vysvětlím, jak námi vytyčené čtyři cíle ovlivňovaly vývoj situace v samotném Iráku a situaci spojenců na poli mezinárodní politiky. Zde mám na mysli mimo jiné neprokázání existence skladů biologických, chemických a jaderných zbraní včetně jejich nosičů a následný postoj spojenců k tomuto faktu.

Časové období ve kterém se hodlám pohybovat bych definovala od začátku intervence, tedy 20.3. 2003. Pro ukončení mnou vybraného časového období volím rok 2004. Tato práce bude zaměřena výhradně na první dva roky působení britských ozbrojených složek na jižní části iráckého území, aby co nejlépe postihla působení Britů zde a mohla splnit svůj cíl – popsání role, kterou zde Britové hráli.

Nehodlám zde ospravedlňovat roli ani jednoho z aktérů intervence, chci se zaměřit na zhodnocení role Velké Británie, kterou zde sehrála. Nyní, když intervenci můžeme považovat za ukončenou a víme informace, které jsme před začátkem neměli, by bylo jednoduché se uchýlit k ospravedlňování jednotlivých aktérů včetně Velké Británie. Nepřineslo by to ale nic nového a proto se tomu chci vyvarovat.

Informace, které hodlám během psaní této práce využívat, vycházejí především z odborných publikací i internetových článků. V celé práci mi byla užitečná publikace Martiny Ponížilové: Stručné historie států, Irák. Tato knížka mi poskytla neocenitelný komplexní pohled na vývoj irácké republiky. Aktuální faktická data mi zase poskytl internetový zdroj The World Factbook na portále Central Intelligence Agency. Jedinou

výtku, kterou bych poznamenala k The World Factbook je, že byt' se jedná o internetová zdroj, který není nikterak omezen, tak zde postrádám porovnání dat z delšího časového období.

V následujících kapitolách budu vycházet především z publikací Britských think tanků, a to Independent Transport Commission, The Foreign Policy Centre a také The Henry Jackson Society. U těchto zdrojů je velkou výhodou skutečnost, že se jedná o publikace vycházející pod záštitou hlavních politických aktérů, takže zde mají větší prostor rozvinout své teze, ale na druhou stranu neposkytují nestranný pohled na problematiku. Pro použití těchto zdrojů jsem se rozhodla zejména proto, že mi poskytují pro mě potřebný pohled na zkoumaný problém irácké intervence a následného řešení místní problematiky. Tyto instituce zastřešují mimo jiné i vědce, které považuji za odborníky na tento fenomén a tudíž jsou relevantní pro moji práci. Na druhou stranu musím tyto zdroje doplnit o publikace autorů, které mají odlišný pohled na zkoumaný fenomén, abych získala pokud možno nestranný vhled do situace. Mezi další zdroje, které použiji, bych zařadila například projev bývalého premiéra Tonyho Blaira, který přednesl k obhajobě svého postoje dne 18.3. 2003 před členy Parlamentu Velké Británie. Tento projev je rovněž stěžejní pro moji práci.

Dále také hodlám využít internetové zdroje jako například české zpravodajské servery, které mi poslouží pro zachycení momentálních jevů spojených s intervencí. Zde se ale musím vyrovnávat s problémem živého média, kde autor není vždy znám a tudíž nemohu zcela posoudit korektnost a kvalitu poskytnutých informací. Problém, kterému při zpracovávání musím čelit, je rozlišování relevantnosti zdrojů pro mé potřeby, přesto není problém najít dostatek informačních zdrojů. Při psaní práce jsem upřednostnila způsob odkazování pod čarou. Tento styl odkazování je mi nejbližší a přijde mi zároveň i přehledný.

2 Irák, země mezi Eufratem a Tigridem

Aby lidé mohli přežít na tomto území, kde se Syrská poušť rozprostírá od jižních hranic se Saudskou Arábií a Kuvajtem, až na západ k Tigridu, potřebovali dobrý zdroj vody a obživy, umět pěstovat ovoce a ovládat pastevectví. V horských územích na severu však bývá chladno a vlhko. Výška místních hor, které přesahují místy až 3600 m.n.m.¹ mohou připomínat Alpy a právě zde žije Kurdská menšina. Na severovýchodě je krajina charakterizována vodopády a studenými prameny. Soutok Eufratu s Tigridem na jihu tvoří řeku Shatt al-Arab, podél jejíhož toku se nachází rozsáhlá síť močálů, které vznikly také za přispění Perského zálivu, do něhož moře ustoupilo. Obydlí místních obyvatel, většinou rákosové chatrče, tvoří malé ostrůvky uprostřed tohoto vodního systému.²

2.1 Situace před spojeneckou invazí

Území odpovídající rozlohou dnešnímu Iráku spadalo na začátku 20. století pod vládu Osmanské říše. Z první světové války vyšla Osmanská říše na poražené straně a následně na konferenci v San Remu v dubnu r. 1920³ bylo toto území svěřeno pod Britské velení.⁴ Britským mandátním územím se pod hlavičkou Společnosti národů spolu s Irákem stalo i Palestina a Zajordánsko⁵. Důvod, proč bylo toto území svěřeno pod britskou správu byl čistě prozaický – Britové dlouhodobě obchodovali s Irákem, takže zde prosazovali své zájmy. Konference v San Remu byla celkově přijata s jistou nelibostí Iráčanů, takže se Britové museli začít vypořádávat s rostoucími tendencemi nacionalismu – irácký

¹ Nejvyšší horou je Kuhe Haji Ebrahim, 3609 m. n. m.

² WURMSEL, David, *Tyranny's Ally*, Washington, D.C., 1999, s. 120.

³ PONÍŽILOVÁ, Martina: *Stručná historie států, Irák*. Praha: Libri 2011, s. 51.

⁴ MUSIL, Alois: *Mezi Eufratem a Tigridem*, Praha 1935, s. 25.

⁵ Zajordánsko nebo též Transjordánsko – území Jordánska v letech 1921-1946, kdy spadalo jako mandátní území pod britské velení.

nacionalismus se tak stal vedle panarabského nacionalismu⁶ dalším vlivným myšlenkovým směrem navazující na slavnou historii mezopotamskou, babylonskou a arabskou.

Před druhou světovou válkou se britská pozornost obrátila jiným směrem a situace v zemi vyvrcholila v získání nezávislosti na Spojeném království a vznik Iráckého království v r. 1932. Tomuto aktu předcházelo schválení britské labouristické vlády a následné požádání o ukončení mandátní správy, nezávislost i vstup do Společnosti národů. Irák se tak stal 57. členskou zemí Společnosti národů.⁷ Situace v zemi po získání nezávislosti byla ale velmi složitá. Obyvatelé měli pocit, že rozhodující slovo mají pořád Britové a některé etnické skupiny (Kurdové a Asyřané) odmítaly být součástí nově vznikajícího státu.⁸ Následující situace byla velmi nepřehledná, v r. 1936 proběhl násilný vojenský převrat, který ke zlepšení situace rovněž nepřispěl. Prakticky až do r. 1941 měla hlavní rozhodující slovo v zemi nově vzniklá armáda.⁹ V roce 1958 vznikla Irácká republika.

Roku 1969 se dostala k moci strana BAAS (Socialistická strana arabské obrody). O deset let později se předsedou strany stal vojenský generál Saddám Husajn Abd al-Madžíd at-Tikrítí, který byl zvolen i prezidentem.¹⁰ V r. 1980 Irák napadl svého dlouholetého nepřítele – sousední stát Irán.

2.2 Obyvatelstvo a náboženství

Arabové osídlili irácké území již v polovině 7. stol. n.l. Dnes tvoří zhruba 75-80% obyvatel. Zbývající etnické skupiny jsou Kurdové, kteří tvoří

⁶ Panarabský nacionalismus – obroda společnosti spojením všech Arabů do jediného národa.

⁷ PONÍŽILOVÁ, Martina: Stručná historie států, Irák. Praha: Libri 2011, s. 58.

⁸ Ibid, s. 61.

⁹ Ibid, s. 58-63.

¹⁰ GOMBÁR, Eduard: Kmeny a klany v arabské kultuře, Praha 2004, s. 183.

15-20%, a Asyřané spolu s iráckými Turkmény tvořících zbylých necelých 5%. Méně než 2% tvoří Arméni a Peršané, kteří byli dříve dominantní skupinou. Dohromady představují skoro 30,4 mil. obyvatel Irácké republiky.¹¹

Arabové žijí prakticky na celém území s výjimkou severu, kde, jak jsem již výše zmínila, je převažující skupina obyvatel Kurdů. Během Husajnovy vlády byli Kurdové velmi tvrdě perzekuováni a jejich postavení se zlepšilo až poslední dobou se získáním částečné autonomie na centrální vládě.¹²

Vyznání jsou skoro všechny etnické skupiny muslimského. Ti se dále rozdělují na Ší'ity a Sunnity. Ší'ité, neboli Alího přívrženci, jsou ve většině islámského světa minoritní, ale v Iráku tvoří 60-65% věřícího obyvatelstva, a převážně obývají jih Iráku. Zbytek muslimů, zhruba 32-37%, tvoří Sunnité, kteří jsou ve většině islámských států majoritou. Přibližně 2–3% populace tvoří křesťané, viz obrazová příloha č. 1.¹³

2.3 Hlavní střediska a státní správa

Mezi nejvýznamnější správní střediska můžeme vedle hlavního města Bagdád zařadit také jihoiráckou Basru. Jedná se o důležité správní středisko se zhruba 2 miliony obyvatel¹⁴, jehož kořeny sahají až do 7. století.¹⁵ Pod správu města rovněž spadá důležitý přístav, přes který Iráčané exportují nejen ropu na světové trhy. Město se nachází podél

¹¹ Informace z r. 2011, Central Intelligence Agency. The World Factbook - Middle East, Iraq. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iz.html>, 28.9. 2011.

¹² AŠENBRYL, David (6.12. 2007): Bude jednou existovat Kurdistan? Český rozhlas, dostupné na: http://www.rozhlas.cz/leonardo/svet/_zprava/404591, 15.4. 2012.

¹³ Etnické a náboženské složení irácké populace, Nation Masters, Maps of Iraq. Dostupné na: <http://maps.nationmaster.com/country/iz/1>, 17.4. 2012.

¹⁴ Údaj z roku 2011, Irák: Základní informace o teritoriu, CzechTrade. Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/irak-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1000865/>, 3.4. 2012.

¹⁵ PONÍŽILOVÁ, Martina: Stručná historie států, Irák. Praha: Libri 2011, s. 140.

řeky Shatt al-Arab 55 km od Perského zálivu. Díky blízkosti hojných vodních zdrojů se jedná rovněž o zemědělsky bohaté území, kde se dobře daří pěstovaným plodinám jako kukuřice, rýže, ječmen nebo datle.¹⁶ Další významná správní střediska jsou jižní Násiríja, západní Kút, Bákána, severní Mosul, Kikruk a východní Ramádí, viz obrazová příloha č. 2.¹⁷

¹⁶ PONÍŽILOVÁ, Martina: Stručná historie států, Irák. Praha: Libri 2011, s. 140.

¹⁷ Mapa Iráku a okolních zemí, Central Intelligence Agency. The World Factbook – Middle East, Iraq. Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iz.html>, 28.9. 2011.

3 Operace Telic

Britové si byli dlouhodobě vědomi významu tohoto místa, které pro svoji polohu a zdroje můžeme označit jako strategické. Postupem času se ukázali zejména ropné zásoby jako důležité a s rozvojem společnosti se to projevovalo stále více. Jakou roli ale hráli Britové na začátku dvacátého prvního století vedle vojensky silných Spojených států amerických? Šli do tohoto boje pouze jako doprovod Američanů, aby neopustili dlouhodobého spojence nebo zde chtěli uplatňovat vlastní politiku? A pokud zde chtěli uplatňovat vlastní politiku, jaké kroky volili, aby dosáhli svých cílů?

3.1 Časové rozhraní

Operace skrývající se pod britským kódovým označením „Operace Telic“¹⁸ byla mezi lidmi více známá pod americkým názvem „Operace Irácká svoboda“. Během této operace ozbrojené jednotky armád Spojených států amerických, Velké Británie, Austrálie a Polska oficiálně vstoupili na území suverénního státu Irácké republiky. Pro již zmíněné spojence USA se vžilo označení „Koalice ochotných“; tuto koalici tvořilo zhruba 40 států, ale jen pár se odhodlalo poskytnout také vojenskou podporu.

Intervence začala probíhat 20. března 2003 a za její konec můžeme označit 15. prosince 2011, kdy dle oficiálních zdrojů odešel poslední

¹⁸ Operace Telic – krycí název pro vojenskou operaci vedenou Velkou Británií trvající od 19.3. 2003 do 22.5. 2011; anglicky „Telic“ má význam jako „smysluplný“; zdroj: Ministry of Defence, Operation TELIC: Official Information. Dostupné na: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+/http://www.operations.mod.uk/telic/index.htm>, 14.4. 2012.

koaliční voják.¹⁹ Tento údaj ale nemůžeme považovat za zcela relevantní, protože například Britové zde mají pořád určitý počet jednotek, byť slouží již jen k výcviku místních ozbrojených jednotek.²⁰ Působení těchto jednotek, které se podílejí na výcviku místní policie, je podmíněno mezinárodními smlouvami, které ukotvují vzájemné vztahy a jejich úkoly.²¹

Samotnému provedení vstupu koaličních ozbrojených jednotek vedených především americkou administrativou předcházela dlouhý proces diplomatického vyjednávání mezi vládou Saddáma Husajna a mezinárodním společenstvím – Organizací spojených národů²². Pokusy o diplomatické řešení situace ale nakonec skončily vstupem na území suverénní Irácké republiky a vyhlášením boje vůči ozbrojeným iráckým jednotkám. Spojené státy americké se svými spojenci jednali bez mandátu Rady bezpečnosti OSN, o jehož získání se bezúspěšně snažily a vstoupily na území suverénního státu.²³

¹⁹ COHEN, Tom (15.12. 2011): 'Welcome home,' Obama tells troops from Iraq, Cable News Network. Dostupné na: http://articles.cnn.com/2011-12-14/politics/politics_obama-iraq-troops_1_iraq-war-president-barack-obama-iraq-mission?_s=PM:POLITICS, 3.3. 2012.

²⁰ Operations in Iraq: Facts and Figures, Number of UK Military Personnel in Iraq, Ministry of Defence. Dostupné na: <http://www.mod.uk/DefenceInternet/FactSheets/OperationsFactsheets/OperationsInIraqFactsandFigures.htm>, 15.3. 2012.

²¹ Ministry of Defence. Operations in Iraq: About the UK mission in Iraq. Dostupné na: <http://www.mod.uk/DefenceInternet/FactSheets/OperationsFactsheets/OperationsInIraqHistoryofthemilitarycampaigninIraq.htm>, 16.5. 2012.

²² Organizace spojených národů, anglicky United Nations – zkráceně OSN, resp. UN.

²³ Obrana a strategie. Jus in bello a operace Irácká svoboda. Dostupné na: <http://www.defenceandstrategy.eu/cs/aktualni-cislo-1-2010/clanky/jus-in-bello-a-operace-iracka-svoboda.html>, 5.3. 2011.

3.2 Společný nepřítel a společná obhajoba postupu

Události po teroristických útocích na budovy World Trade Center²⁴ a Pentagonu 11. září 2001 včetně hlášení zpravodajských služeb o situaci v Iráku postupně přivedli Brity k tomu, že následovali jednání čelních představitelů Spojených států amerických a začali prosazovat zájmy, které vrcholní představitelé USA prezentovali jako společné dobro pro mezinárodní bezpečnost.²⁵ Tehdejší britský ministerský předseda Tony Blair se tak přidal k prezidentovi Georgovi W. Bushovi a společně se za pomoci dalších pár států postavili nepříteli – Iráku, který označili jako jeden z „rogue states“^{26,27}. Osobu Tony Blaira můžeme označit za spojence prezidentů USA, zvláště Williama J. Clintona, se kterým je poжил nadstandardní osobní vztah. S jeho nástupcem G. W. Husem Tony Blair již neměl natolik dobrý osobní vztah, ale přesto jejich vztahy můžeme hodnotit jako dobré. Tony Blair se právě díky dobrým vztahům prezidenty USA snažit nezklamat své významné přátele a bez velkých obtíží přejal jejich snahy o odstranění nepřátelského vedení Iráku.

3.3 Stanovení cílů

Britové příchod na území Irácké republiky zastřešili zejména čtyřmi hlavními důvody, se kterými předstoupil tehdejší britský ministerský

²⁴ World Trade Center (WTC, česky Světové obchodní centrum) původně tvořeno sedmi budovami. Dvě z nich, „Twin Towers“ = „Dvojčata“, se staly terčem zmiňovaného teroristického útoku.

²⁵ DVOŘÁČEK, Marek (4.9. 2012): Česko váhá podpořit zásah v Iráku, Mafra. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/cesko-vaha-podporit-zasah-v-iraku-dqo-/domaci.aspx?c=A020903_181245_domaci_kot, 6.3. 2012.

²⁶ „Rogue state“ česky „nebezpečný, nevyzpytatelný stát“ – označení pro státy představující podle některých kritérií (např.: autoritářský režim, vlastnictví ZHN, podpora terorismu) hrozbu pro mezinárodní bezpečnost; s tímto označením se nejčastěji setkáváme v anglosaském prostředí, zejména v USA; jako další rogue state lze označit Irán, Kubu, Severní Koreu, Súdán nebo Sýrii.

²⁷ BLUTH, Christoph: The British road to war. *International Affairs* 80, 5 (2004), s.875.

předseda Tony Blair před Parlament, aby zde obhájil svůj postoj: zbavení se biologických, chemických a jaderných zbraní včetně jejich nosičů; přerušení spojení mezi teroristickými skupinami a Iráckou republikou; demokratizace a odstranění Saddáma Husajna; ekonomická obnova iráckého území a následné navázání nejen obchodních styků. Bývalý ministerský předseda se tak snažil obhájit účast ve vojenské akci, které se Britové zúčastnili a kterou někteří autoři považovali již na začátku za kontroverzní.²⁸ V obecné rovině lze říci, že tyto cíle se shodovali s cíli, které si vytyčili alianční vojska, respektive USA a vycházeli z dlouhodobých požadavků zejména americké administrativy vůči Iráku. Například skrze zmíněný proslov Tonyho Blaira můžeme vidět, že Britové následovali Američany a snažili se jim vyjít vstříc a pomoci jim zbavit Irák Saddáma Husajna. Britové se snažili nejen před svými občany obhájit svůj postoj jako ten správný, ale zároveň se snažili představit své jednání jako správné i ostatním celosvětovým politickým aktérům a prokázat jen ty nejlepší úmysly.²⁹

3.4 Zeměpisná specifikace

Výše vyjmenované čtyři specifické cíle a jejich plnění se stalo úkolem britských ozbrojených jednotek. Na plnění těchto úkolů se soustředili po celou dobu svého působení v Iráku v rámci koaličních jednotek. V případě Britů se ale vedení ozbrojených jednotek soustředilo na plnění těchto čtyř úkolů prakticky pouze v jižní části území okupovaného Iráku – město Basru a jeho okolí. Jižní část území spadala pod britskou kontrolu díky armádním možnostem britských jednotek, které se více hodily k plnění

²⁸ The Guardian. Full text: Tony Blair's speech. Dostupné na:

<http://www.guardian.co.uk/politics/2003/mar/18/foreignpolicy.iraq1>, 18.3. 2012.

²⁹ DVOŘÁČEK, Marek (4.9. 2012): Česko váhá podpořit zásah v Iráku, Mafra. Dostupné na:

http://zpravy.idnes.cz/cesko-vaha-podporit-zasah-v-iraku-dqo-/domaci.aspx?c=A020903_181245_domaci_kot, 6.3. 2012.

vojenských cílů právě v jižní části Iráku než v hornaté severní části.³⁰ Vojenské možnosti využili Britové během začátku operace Telic velmi dobře. Dokázali, že při obsazování jižní části iráckého území bylo Britům svěřena správná část a i přes pár nezdarů splnili v rámci operaci svůj cíl – obsadili jižní část Iráku, město Basra a vyrovnali se s místními podmínkami.

Pro působení Britů na jihu země dále mluvil fakt, že Turci byli méně ochotní poskytnou své dispozice Britským jednotkám, takže zde by hrozily další spory. Dále bychom mohli mluvit o jakési historické zkušenosti s touto částí území, ale Britové oficiálně opustili toto území v polovině 20. století, takže tyto jejich znalosti nebyly v tomto případě rozhodující.³¹

Nespornou výhodou britského působení právě v této části Iráku byl bezesporu fakt, že jihoirácké Basra byla co se týče vyznání převážně ší'itská a její obyvatelé se nikdy plně neztotožnili s baasistickým autoritářským režimem S. Husajna. Při obsazování této části irácké republiky se samozřejmě setkali s odporem, ale v porovnání situace ve zbytku Iráku to nebylo úplně nejhorší. Britové totiž při těžkém postupu a zisku dalšího území museli volit jinou taktiku: britský generál Brims si byl vědom faktu, že zpravodajská stanice BBC není nakloněna britskému působení v irácké intervenci, takže si nemohl dovolit udělat příliš moc chyb při získávání nepřátelského územím.³² To ho odlišovalo od amerických jednotek, prezidenta Bushe a amerických médií, kde alespoň ze začátku intervence mohli vojáci cítit podporu. Britská média označovali

³⁰ JANEV, Jaromír; NOVOTNÁ, Denisa; TÁBORSKÁ, Marika (1.12. 2002): Americká a britská letadla záutočila na jihu Iráku, Český rozhlas. Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/zpravy/zahranici/_zprava/americka-a-britska-letadla-zautocila-na-jihu-iraku--56663?print=1, 7.10. 2011.

³¹ Keegan, John: Válka v Iráku. Praha – Plzeň: Beta – Dobrovský, Ševčík 2006, s. 136-138.

³² Ibid, s. 142.

celou intervenci jako neokolonialistický podnik a pochybovali o oprávněnosti jejího oficiálního odůvodnění.³³ Nesympatie projevované britskými médii tak vedla britské vedení k větší opatrnosti při volbě jednotlivých kroků, což jim na konec alespoň trochu pomohlo a nedopouštěli se některých přešlapů jako jejich američtí kolegové.

³³ NYE, Joseph S. Dilema o intervenci, Project Syndicate. Dostupné na: <http://www.project-syndicate.org/commentary/the-intervention-dilemma/czech>, 3.7. 2012.

4 Zbraně hromadného ničení a jejich likvidace

Za stěžejní roli britských ozbrojených jednotek během intervence v Iráku považujeme zbavení režimu Saddáma Husajna biologických, chemických a jaderných zbraní neboli zbraní hromadného ničení³⁴ a to včetně jejich nosičů. Proč byl ale tento cíl pro Brity tak důležitý, že se chtěli podílet na jejich likvidaci a ne například pouze na jejich monitorování a následné kontrole? Byli snad Britové více ohroženi těmito zbraněmi než jejich další koaliční spojenci?

Požadavek o odstranění těchto zbraní vycházel od mezinárodního společenství skrze rezoluci OSN č. 687 z 3. dubna 1991, která vstoupila v platnost po skončení Iráckého neúspěšného pokusu o anexi Kuvajtu. Rezoluce č. 687 nařizovala Iráku odzbrojit, označit a likvidovat zbraně hromadného ničení, které vlastnil a dále také určit hranici s Kuvajtem a uznat jeho suverenitu, propustit občany Kuvajtu a dalších států zadržované v Iráku, a konečně vytvořit komisi, která určí škody způsobené Kuvajtu a zajistí jejich kompenzaci v podobě 30% výnosu z irácké ropy až do úplného splacení dluhu.³⁵ Obecně bývá tato rezoluce označována jako „matka všech rezolucí“, protože jasně stanovovala postup vůči poraženému Iráku a následné kroky k nápravě vzniklé situace.³⁶

³⁴ Zbraně hromadného ničení (ZHN), anglicky Weapons of mass destruction (WMD) – zbraně navržené tak, aby byly schopny usmrtit co nejvíce lidí a způsobit co největší materiální škody; obecně se za zbraně hromadného ničení označují jaderné zbraně (včetně radiologických), biologické zbraně a chemické zbraně, toto určení ale není přesné, neboť chemické nebo jaderné zbraně taktických parametrů, které jsou použity v rámci bojové akce proti vojenským cílům, nejsou podle názoru některých států a doktrín považovány za zbraně hromadného ničení.

³⁵ UN, Security Council Resolutions – 1991. Dostupné na:
<http://www.un.org/docs/scres/1991/scres91.htm>, 18.11. 2011.

³⁶ PONÍŽILOVÁ, Martina: Stručná historie států, Irák. Praha: Libri 2011, s. 100-101.

4.1 Nedodržování rezoluce OSN č. 687

Saddám Husajn po skončení neúspěšné anexy kuvajtského území bránil zasahování mezinárodního společenství do svého státu, zejména pak zbrojním inspektorům, kteří měli za úkol zjistit a monitorovat stav zbrojního arzenálu, jenž byl pod správou iráckého vůdce. Zde můžeme vidět hlavní důvod, proč byli mezinárodní zbrojní inspektoři střídavě vpouštěni na irácké území, aby za nedlouho byli opět vykázáni.³⁷ Saddám Husajn se tak coby čelní představitel irácké vlády postavil mezinárodnímu společenství, což vzbudilo sympatie některých antiamerických států napříč Blízkým východem.³⁸ Stejně tak to ale vyvolalo další obavy z možného dalšího posilování autoritářského režimu S. Husajna, který již někteří čelní představitelé mezinárodního dění označovali za hrozbu ve stávající síle. Zejména představitelé americké administrativy vyzdvihovali nerpouštění inspektorů do iráckých zařízení, které dále podložili i zpravodajskými leteckými snímky údajných vojenských objektů.³⁹ Tohoto faktu chtěli využít k zdůraznění možné hrozby například během jednání na půdě OSN.⁴⁰

Vzniklý stav přispěl k tomu, že se státy, které můžeme považovat za dlouhodobé spojence USA, jako je Velká Británie, ale i další státy, cítily ohrožení a proto ještě víc naléhali na mezinárodní společenství, aby rychleji podniklo kroky k nápravě situace a zjednalo pořádek dle platných pravidel. Na druhou stranu toto jednání vyvolávalo nesouhlasné

³⁷ On-line magazín deníku Právo & Seznam.cz: Mise zbrojních inspektorů v Iráku definitivně končí. Dostupné na: <http://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/118021-mise-zbrojnich-inspektoru-v-iraku-definitivne-konci.html>, 15.2. 2012.

³⁸ PONÍŽILOVÁ, Martina: Stručná historie států, Irák. Praha: Libri 2011, s. 101.

³⁹ ROVENSKÝ, Jan (27.1. 2003): Blix: spolupráce Iráku není stoprocentní, Seznam.cz. Dostupné na: <http://www.novinky.cz/zahranicni/1519-blix-spoluprace-iraku-neni-stoprocentni.html>, 25.9. 2011.

⁴⁰ Ibid.

stanovisko některých členů Rady bezpečnosti, zejména Francie a Ruska, kteří se stavěli proti postupu USA a Velké Británie.⁴¹

Jako následek rozhodnutí S. Husajna vůči mezinárodním zbrojním inspektorům můžeme vidět právě alianční snahy v čele s USA a Velkou Británií k vynucení dodržování zmíněné rezoluce ve všech jejích aspektech a důsledcích. Mezinárodní snaha o zpřehlednění situace pramenila také z všeobecného strachu z neznalosti přesného stavu iráckého arzenálu a (ne)schopností iráckých inženýrů.⁴²

4.2 Hrozba přímého útoku

Po útocích na budovy WTC a Pentagonu předkládaly zpravodajské služby zejména USA, ale také Velké Británie, svým nejvyšším představitelům dokumenty, které dokládaly irácké vlastnictví a schopnost použít ZHN do 45 minut od vyhlášení případného útoku.⁴³ Britové navíc čelili hrozbě přímého útoku, který by pro ně měl mohl mít devastující účinky, neboť vzdálenost Irák – Londýn je zhruba 5 500 km a existovala tu potencionální hrozba útoku.

Tehdejší britský premiér Toni Blair proto veřejnosti jasně představil hrozbu, kterou by představoval případný přímý útok na Spojené království.⁴⁴ Případný útok zbraněmi hromadného ničení od iráckého nepřítele se tudíž stal stěžejným zejména pro Brity, protože se cítili přímo

⁴¹ ROVENSKÝ, Jan (27.1. 2003): Blix: spolupráce Iráku není stoprocentní, Seznam.cz. Dostupné na: <http://www.novinky.cz/zahranicni/1519-blix-spoluprace-iraku-neni-stoprocentni.html>, 25.9. 2011.

⁴² PONÍŽILOVÁ, Martina: Stručná historie států, Irák. Praha: Libri 2011, s. 108.

⁴³ Česká Televize: Britská vláda věděla, že v Iráku nejsou zbraně hromadného ničení. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/73576-britska-vlada-vedela-ze-v-iraku-nejsou-zbrane-hromadneho-niceni/>, 18.4. 2012.

⁴⁴ The Guardian. Full text: Tony Blair's speech. Dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/politics/2003/mar/18/foreignpolicy.iraq1>, 18.3. 2012.

ohrožení autoritářským režimem S. Husajna. Této hrozbě by ale čelili i další státy nejen v Evropě, ale v porovnání s Američany se tento důvod mohl zdát být důležitějším.

Britové proto vcházeli na území suverénní Irácké republiky s jasným tvrzením, že režim S. Husajna vlastní tento druh zbraní a neváhal by je proti nim použít a proto zde musí intervenovat. *„Irácký režim již v minulosti použil jedovatý plyn k usmrcení tisíců vlastních obyvatel Je to režim, který souhlasil s mezinárodními inspekce, a pak vyhodil inspektory. Tento režim tak něco skrývá před civilizovaným světem.“*: prohlásil americký prezident G. W. Bush během svého Projevu o stavu Unie v roce 2002, čímž jen podnítl všeobecný strach z iráckého nepřítele a bravurně využil protiiráckého cítění.⁴⁵ Podobné rétoriky využíval rovněž i ministerský předseda Toni Blair například při již zmíněném projevu před britským Parlamentem.

4.3 Taktika během začátku intervence

Spojenecká vojska včetně britských ozbrojených složek si byla vědoma při obsazování Iráku hrozby ZHN, proto postupovala opatrněji, než v jiných válečných případech. Velitelství ozbrojených koaličních jednotek si toto riziko uvědomovalo, takže museli tomuto faktu přizpůsobit tempo probíhající intervence. Při postupu na Bagdád je zbrzdila kromě písečné bouře také údajná hranice, kterou vytyčili Iráčané, po jejímž překročení vyhrožovali použitím chemických zbraní. Tato hrozba

⁴⁵ Dvořáček, Marek (22. 1. 2003): Zpráva o stavu unie: vyhlásí Bush válku? Internetový deník Mladé fronty Dnes, Mafra. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/zprava-o-stavu-unie-vyhlasil-bush-valku-dyn-/zahranicni.aspx?c=A030122_122836_zahranicni_kot, 18.3. 2012.

zpomalila spojenecký postup směřovaný ze severu a jihu k hlavnímu městu.⁴⁶

Již první zprávy získané během počátku intervence začaly postupně prokazovat nepřítomnost ZHN, kterými představitelé západních vlád tolik strašili své občany.⁴⁷ Na veřejnost se postupně dostávali zprávy, které prokazovaly nepravdivost dokumentů zpravodajských služeb. Právě tyto dokumenty, které předkládali členové výzvědných služeb, se staly klíčovými svědectvími, na které se prezident G. W. Bush a ministerský premiér Toni Blair odkazovali při svých obhajobách jednotlivých kroků před, během a po intervence. To, jestli vrcholní představitelé věděli o pravé povaze dokumentů nebo ne, není v možnostech zpracování této bakalářské práce, neboť ani několik vládních britských a amerických komisí se nedobralo jasného výsledku a stále probíhají různá vyšetřování.⁴⁸

4.4 Plnění prvního cíle

Při zhodnocení britské role v tomto úkolu můžeme dále podotknout, že britští vrcholní představitelé před intervencí prezentovali na veřejnosti jasné a průkazné dokumenty, které se tehdy zakládaly na věrohodných podkladech a všeobecně byly přijímány jako důvěryhodné. Za základě těchto dokumentů vstupovaly, v rámci mezinárodní koalice, britské

⁴⁶ On-line magazín deníku Mladá fronta Dnes: Postup spojeneckých vojsk se zpomalil. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/postup-spojeneckych-vojsk-se-zpomalil-dyt-/zpr_archiv.aspx?c m=A030329_145943_zpravy_irak_ton, 7.8. 2011.

⁴⁷ On-line magazín deníku Hospodářských novin: Blair trvá na svém: Válka zamezila Iráku vyrobit zbraně hromadného ničení. Dostupné na: <http://zpravy.ihned.cz/svet/c1-40242490-blair-trva-na-svem-valka-zamezila-iraku-vyrobot-zbrane-hromadneho-niceni>, 18.3. 2002.

⁴⁸ Ibid.

ozbrojené jednotky na území suverénního státu a chtěli ho zbavit ZHN a de facto prokázat platnost svého působení zde.⁴⁹

Již během zahájení operací na území Iráku, které měly vést k odhalení a následnému zbavení Iráku ZHN, se začaly dostávat na veřejnost důkazy, že Irák tento druh zbraní nevlastní. Pokud ale Irák tento druh zbraní na začátku intervence nevlastnil, tak ho ani britské jednotky nemohly zbavit tohoto druhu zbraní a tudíž nemohly splnit jeden z hlavních cílů, se kterým zaštiťovaly své působení zde a ospravedlňovali svou taktiku vůči Iráku.

Bývalý ministerský předseda Tony Blair při obhajobě svého postupu vůči Iráku zmiňoval odstranění ZHN jako jeden ze stěžejních cílů se kterými vstupovali do Iráku, ale již během začátku intervence se ukázalo, že tento cíl není možné splnit. Britové se tudíž mohli zaměřit jiným směrem a víc se soustředit na správu svěřeného jihoiráckého území.⁵⁰ Zde mohli více uplatnit své zkušenosti a prokázat uplatnění svého členství v mezinárodním kontingentu, aby celkově tato intervence nevyzněla jako neúspěch pro zúčastněné aktéry.

Nyní, po oficiálním ukončení intervence a opuštění iráckého území posledními ozbrojenými vojáky, by bylo samozřejmě jednoduché říct, že vrcholní představitelé byly plně informovaní o pravé podstatě předkládaných dokumentů, ale to se s jistotou již nikdy nedovíme. Ostatně ani nemůžeme očekávat jejich přiznání, že byli plně informováni o pravé podstatě prezentovaných dokumentů. Proto bych se ráda tomuto

⁴⁹ On-line magazín deníku Hospodářských novin: Blair trvá na svém: Válka zamezila Iráku vyrobit zbraně hromadného ničení. Dostupné na: <http://zpravy.ihned.cz/svet/c1-40242490-blair-trva-na-svem-valka-zamezila-iraku-vyrobti-zbrane-hromadneho-niceni>, 18.3. 1012.

⁵⁰ KRYZÁNEK, Ladislav (29.3. 2003): Nikdo neví, co se děje v Basře, Internetový deník Mladé fronty Dnes. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/nikdo-nevi-co-se-deje-v-basre-dpt-/zpr_archiv.aspx?c=A030328_201658_zpravy_irak_pol, 20.9. 2011.

závěru vyvarovala. Raději tento cíl vyhodnotíme jako nesplněný, protože Irák v té době žádné ZHN nevlastnil a Britové neměli co likvidovat.

5 Ukončení spojení Iráku s teroristickými skupinami

Při obhajobě vstupu ozbrojených koaličních jednotek se vrchní představitelé západních vlád včetně Britů odkazovali, kromě již zmíněného cíle: zbavení Iráku biologických, chemických a jaderných zbraní včetně jejich nosičů, také na údajné spojení mezi autoritářským režimem Saddáma Husajna s teroristickými skupinami, zejména pak Al-Kaidou⁵¹. Důvod proč vyzdvihovaly právě Al – Kaidu je čistě prozaický; při vyšetřování útoků na budovy WTC a Pentagonu vyšetřovatelé prokázali spojitost mezi útočníky a již zmíněnou teroristickou organizací Al-Kaida, kterou vedl saúdskoarabský multimilionář Usáma bin Ládín.⁵² Byť Usáma bin Ládín nebyl nikdy oficiálně obviněn z těchto útoků, tak později americký senát vyhlásil velkou odměnu za jeho dopadení.⁵³

Proč ale právě Britům záleželo na zpřetrhání údajných svazků mezi Iráckou republikou a teroristickými skupinami, zejména Al-Kaidou? Vždyť žádné napojení mezi Irákem a jakýmkoliv teroristickými organizacemi nebylo veřejně prokázáno. Zmiňovaná Al-Kaida byla stejně tak spojována s Irákem jako s prakticky celým tradičně chápaným Blízkým východem – Afghánistánem, Pákistánem atd. Jestliže měly výzvědné služby důkazy o napojení mezi teroristy a státní správou, tak by se tento problém určitě

⁵¹ Al-Kaida – slovo pochází z arabštiny a překládá se většinou jako cesta; členové jsou především Sunnité.

⁵² ZVOLÁNEK, Jan (4.9. 2011): Teroristé mohou zaútočit v malých letadlech, varuje FBI před 11. zářím, Internetový deník Mladé fronty Dnes. Dostupné na: [⁵³ FRANCOVÁ, Anna \(3.5. 2012\): CNN: Kdo dostane 25 milionů dolarů za hlavu bin Ládina?, Mediafax.cz. Dostupné na: \[27\]\(http://www.mediafax.cz/zahranici/3214313-CNN-Kdo-dostane-25-milionu-dolaru-za-hlavu-bin-Ladina, 5.9. 2011.</p></div><div data-bbox=\)](http://zpravy.idnes.cz/teroriste-mohou-zautocit-v-malych-letadlech-varuje-fbi-pred-11-zarim-1pq-/zahranicni.aspx?c=A110904_094709_zahranicni_jan, 10.11. 2011.</p></div><div data-bbox=)

dal řešit i jinými způsoby, než vstupem ozbrojených armád několika států na území suverénního státu. Pokud bychom ale hovořili o teoretické podpoře vládních struktur pro nějaké teroristické organizace, proč právě Irák a Al-Kaida? Veřejné sdělovací prostředky a mezinárodní společnosti mluví i o jiných skupinách, které bychom mohli označit do jisté míry dle jejich chování za teroristické, a které jsou údajně napojeny na jednotlivé vládní struktury, ale s těmi mezinárodní společnosti (alespoň zatím) nechce nic dělat. Proč tedy právě Britům vadila Al-Kaida a Irák?

5.1 Teroristé jako mezinárodní hrozba

Zejména pro Američany byl tento důvod jistě stěžejní, protože se Al-Kaida de facto odvážila přímo zaútočit na symbol americké svobody, New York a budovy WTC, a vojenskou nedobytnou centrálu, Pentagon.

V ohrožení najednou nebyli pouze lidé, ale Amerika jako taková včetně svého způsobu života. Po útocích se proto všichni Američané právem cítili ohroženi a společnost byla do jisté míry paralyzována.⁵⁴ Po proběhlých útocích se všichni obyvatelé USA museli přizpůsobit nově vzniklé situaci, která všechny zúčastněné omezovala mj. i novými bezpečnostními požadavky, kterým se museli všichni podřídit.⁵⁵

Jednalo se de facto o první přímý útok na Americké území po japonských útocích na letadlové lodě kotvené u přístavu Pearl Harbor⁵⁶ dne 7. prosince 1941. S určitým odstupem bychom ale mohli útok na

⁵⁴ On-line magazín deníku Právo & Seznam.cz: Teroristický útok z 11. září 2001 v New Yorku a Washingtonu. Dostupné na: <http://tema.novinky.cz/teroristicky-utok-z-11-zari-2001-v-new-yorku-a-washingtonu>, 3.2. 2012.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Pearl Harbor - přístav v laguně ostrova O'ahu na Havaji, nachází se zde námořní základna Námořnictva Spojených států amerických.

budovy WTC považovat za mnohem závažnější a to především skrze důsledky, které přinesl. Pro Američany byl útok na Pearl Harbor nečekanou ránou, která je v konečném důsledku donutila vstoupit do druhé světové války. Z neúčastněného pozorovatele za Atlantikem se stal přímý aktér, který v závěru rozhodl o výsledku celosvětové války a následném světovém uspořádání. Když se podíváme s odstupem na americké působení ve druhé světové válce, tak na konci vyšli Američané z bojů jako vítězové, kteří diktovali směřování budoucího vývoje.⁵⁷

V případě útoků na New York a budovy WTC a Pentagonu se pro Američany jednalo v konečném důsledku o události, které v závěru přinesly horší výsledek než v předchozím případě. Americký prezident G. W. Bush si po útocích velmi vehementně šel za svým – jasně určil nepřítele a následně vytyčil i plán odvety, se kterým mu mělo pomoci mezinárodní společenství.⁵⁸ Dokázal sice vyburcovat mezinárodní dění a zaměřit celosvětovou pozornost směrem na Blízký východ v tradičním pojetí, respektive na Irák a jeho struktury.

Bushova administrativa se s pomocí britských výzvědných služeb stala jedním z hlavních zdrojů podkladů, které měly celosvětové mínění jasně přesvědčit, že zlo představuje Irák, který podporuje teroristické skupiny, jakou měla být Al-Kaida.⁵⁹ V konečném důsledku prezident Bush zatáhl Ameriku a své spojence do války, kterou sice nemůžeme definovat

⁵⁷ KOHOUT, Pavel (10.5. 2005): Druhá světová válka a její ekonomické důsledky. Dostupné na: <http://pavelkohout.blogspot.cz/2005/05/druh-svtov-vlka-jej-ekonomick-dsledky.html>, 15.6. 2012

⁵⁸ On-line magazín deníku Právo & Seznam.cz: Teroristický útok z 11. září 2001 v New Yorku a Washingtonu. Dostupné na: <http://tema.novinky.cz/teroristicky-utok-z-11-zari-2001-v-new-yorku-a-washingtonu>, 3.2. 2012.

⁵⁹ GAZDA, Adam; HORSÁK, Vojtěch (16.9.2011) : Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU ve světle konfliktu v Iráku v roce 2003. Dostupné na: <http://www.e-polis.cz/evropska-unie/658-spolecna-zahranicni-a-bezpecnostni-politika-eu-ve-svetle-konfliktu-v-iraku-v-roce-2003.html>, 23.11. 2011.

jako celosvětovou, ale její konečné důsledky v mnohých faktech mohou definici světové války splňovat – náklady spojené s vedením boje, vznik různých společenství, reakce mezinárodního společenství na vývoj situace atd.

5.2 Představení Iráckého nepřítele

Britský ministerský předseda Tony Blair taktéž využil protiteroristickou rétoriku a použil dokumentů britských tajných služeb k doložení svého přesvědčení. Společně se svým zámořským partnerem, prezidentem Bushem, se snažili v boji proti terorismu získat veřejné mínění na svoji stranu, až by se dalo říct, že skoro démonizovali režim S. Husajna včetně jeho napojení na teroristické skupiny.⁶⁰ Společně představili veřejnému mínění obraz, kde suverénní irácký stát pod autoritářským vedením S. Husajna podporuje teroristické struktury. Oba dva zmínění světoví vůdci, Bush a Blair, představili mezinárodnímu společenství situaci, kde irácký státní aparát pomáhá teroristickým strukturám v několika sférách.

Irácké vládní struktury měly údajně poskytovat teroristické skupině Al-Kaida místa, kde měli jejich bojovníci podstupovat výcvik a prokazovat větší benevolenci ve státním aparátu, který měl být tudíž snadněji podplatitelný.⁶¹ Jako protislužbu na oplátku bychom mohly označit teroristické snahy o poškození, napadení USA a jejich spojenců. To se ostatně Al-Kaidě dařilo dlouhodobě. Zde bychom mohli zmínit například

⁶⁰ On-line magazín týdeníku Týden: Bush chválil vojáky v Iráku: Otevřeli cestu k vítězství.

Dostupné na: http://m.tyden.cz/rubriky/zahranici/amerika/bush-chvalil-vojaky-v-iraku-otevrel-cestu-k-vitezstvi_49798.html, 19.6. 2011.

⁶¹ GAZDA, Adam; HORSÁK, Vojtěch (16.9.2011) : Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU ve světle konfliktu v Iráku v roce 2003. Dostupné na: <http://www.e-polis.cz/evropska-unie/658-spolecna-zahranicni-a-bezpecnostni-politika-eu-ve-svetle-konfliktu-v-iraku-v-roce-2003.html>, 23.11. 2011.

teroristické útoky provedené Al-Kaidou na americké ambasády v Nairobi v Keni a Dar es-Salaamu v Tanzanii při kterých zemřelo 200 lidí a dalších 5 000 bylo zraněno.⁶² Dále také bývají Al-Káidě připisovány bombové útoky v Saúdské Arábii v letech 1995 a 1996, ale ty někteří novináři připisují spíše hnutí Hizballáh.⁶³ Al-Kaida, kterou financoval především její hlavní představitel Usáma bin Ládín, se tak vlastně dostala do role protiamerického hráče celosvětového významu, který se jasně vymezoval proti sílícímu vlivu západních mocností nejen na Blízkém východě. Svoji roli zde také určitě sehrála silná americká lobby pro podporu židovského státu Izrael. Problematika vztahu Izraele a jeho arabského okolí ale nemá tato práce za cíl, takže se jí nebudeme nadále věnovat.

5.3 Odstranění teroristických struktur

Britské jednotky tudíž vstupovaly na území Iráku s jasným cílem, který měl paralyzovat teroristické skupiny tím, že následkem koaličních akcí bude zpřetrhání údajných vazeb státního systému s teroristickými organizacemi. Tento cíl byl stanoven jednoznačně jako jeden z nástrojů sloužící k odplatě Al-Kaidě, která měla stála za ničivými útoky provedených 11. září 2001.⁶⁴ Dále tento krok lze také chápat jako preventivní opatření, které mělo zamezit dalšímu posilování teroristických skupin, zejména pak již zmíněné Al-Kaidě. Mezinárodní společenství se po útocích provedených teroristickými skupinami cítilo ohroženě. Světoví vůdci po provedení teroristických útoků i nadále zdůrazňovali hrozbu, kterou měli představovat teroristické organizace, čímž utužovali jistou

⁶² The British Broadcasting Corporation. 1998: US embassies in Africa bombed. Dostupné na: http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/august/7/newsid_3131000/3131709.stm, 28.9.2011.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ GAZDA, Adam; HORSÁK, Vojtěch (16.9.2011) : Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU ve světle konfliktu v Iráku v roce 2003. Dostupné na: <http://www.e-polis.cz/evropska-unie/658-spolecna-zahranicni-a-bezpecnostni-politika-eu-ve-svetle-konfliktu-v-iraku-v-roce-2003.html>, 23.11. 2011.

hladinu obav u svých občanů.⁶⁵ Díky této strategii byl tento cíl všeobecně relativně dobře přijímán.⁶⁶

5.4 Vypořádání se s teroristy

Z výše zmíněných důvodů ozbrojené jednotky britského království vehementně usilovaly o zapojení se do koaličního snažení, které mělo vést mj. k zpretrhání vazeb mezi Al-Kaidou a režimem S. Husajna. Tuto jejich snahu můžeme chápat jako způsob, jak se zbavit jasného nepřítele, který pro ně představoval hrozbu, před kterou je nikdo předem nemohl s jistotou varovat. Před vstupem na irácké území a plánováním bojových akcí se proto Britové snažili přispět svými zkušenostmi k lepšímu naplánování celé akce včetně nejen prvních dnů operace, ale i následných kroků, které měly přispět k celkovému zlepšení situace. Americké velení, které bylo hlavním strůjcem ofenzívy se proto rozhodlo využít Brity na jihu iráckého území. K tomuto rozhodnutí je vedlo hned několik důvodů. Tyto důvody jsou ale zmíněny výše v této práci.

V průběhu bojů se ukázalo, že vazby mezi teroristickými organizacemi a režimem S. Husajna nejsou zcela průkazné. Tento fakt pro Brity nebyl příliš velkou ztrátou, protože mohli ukázat, že jejich snažení mělo smysl – podařilo se jim narušit samotné teroristické struktury, které skutečně na iráckém území operovaly. Tyto teroristické aktivity Brity v konečném důsledku ohrožovaly stejně jako možné použití ZHN. Britům se v rámci koaličních vojsk podařilo narušit zaběhnutý systém, ze kterého nepřímo teroristické skupiny mohly těžit a který jim byl nakloněný. Britům se tak alespoň podařilo ve spojení s dalšími koaličními jednotkami oslabit

⁶⁵ On-line magazín deníku Právo & Seznam.cz: Svět je po invazi do Iráku bezpečnější, řekl Bush. Dostupné na: <http://www.novinky.cz/zahranicni/amerika/135688-svet-je-po-invazi-do-iraku-bezpecnejsi-rekl-bush.html>, 5.6. 2012.

⁶⁶ Ibid.

silnou pozici Al-Kaidy, byť její strukturu nezničili zcela.⁶⁷ Al-Kaida sice i nadále operovala z tohoto území, byť jí koaliční vojska zasadila několik zásadních úderů, ale v konečném důsledku se koaličním silám podařilo ji oslabit.

⁶⁷ České noviny (31.7.2012): Al-Káida podle USA zeslábla, největší hrozbou je nadále Írán. Dostupné na: <http://www.ceskenoviny.cz/svet/zpravy/al-kaida-podle-usa-zeslabla-nejvetsi-hrozbou-je-nadale-iran/823311>, 31.7. 2012.

6 Demokratizace

Velmi výrazným a i pro veřejnost důležitým cílem koaličních sil vedených americkými a britskými představiteli byla bezesporu demokratizace iráckého území, které bylo od 70. let ovládáno autoritářským režimem S. Husajna. Tento sunnitský vůdce se chopil moci po rezignaci prezidenta al-Bakra a hned po složení přísahy se velmi razantně začal prosazovat a upevňovat svoji pozici bez ohledu na to, koho se svými kroky zbaví, nebo komu svým jednáním ublíží.⁶⁸ Díky tomuto postupu bylo od začátku mezinárodnímu společenství jasné, že se S. Husajn stane silným vůdcem, který se nenechá jen tak někým zbavit svých pravomocí, které získal coby čelní představitel Irácké republiky.⁶⁹

Proč ale právě teď se Britové rozhodli pomoci iráckému obyvatelstvu, které bylo dlouho stranou mezinárodního zájmu? Již po nástupu S. Husajna se začal nový prezident Iráku projevovat jako velmi silný vůdce a mezinárodní společenství se příliš neozývalo s protesty vůči jeho některým praktikám. Jak si vlastně Britové představovali zřízení demokratických struktur v zemi, která na to nebyla připravena? A proč se vlastně rozhodli pomoci k získání demokratických struktur právě Iráku a ne jiným zemím, které jsou rovněž dlouhodobě nedemokraticky vedené?

6.1 *Důvody k demokratizaci*

Opodstatnění proč si koaliční armády zvolili jako jeden ze stěžejních cílů demokratizaci tohoto režimu, spatřujeme hlavně v politice,

⁶⁸ PONÍŽILOVÁ, Martina: Stručná historie států, Irák. Praha: Libri 2011, s. 85-86.

⁶⁹ The Foreign Policy Centre. An Action Plan for Iraq: The Perspective of Iraqi Civil Society. Dostupné na: <http://fpc.org.uk/fsblob/387.pdf>, 9.3. 2011.

kterou po svém nástupu začal S. Husajn uplatňovat.⁷⁰ Zejména jeho znárodňování ve jménu „většího blaha iráckého obyvatelstva“ vadilo nejen spojencům.⁷¹ Britové, kteří se hlasitě ozývali proti novým způsobům zavedených vládou S. Husajna, zde měli kontakty na ropný průmysl a obchod a jen těžce se smiřovali se ztrátou svého vlivu, postavení a obchodních styků.⁷² Jak jsem již poznamenala výše, tak Britové v tomto regionu působili již dříve před samotnou invazí a i pro místní byl obchod s britským impériem a dalšími státy do jisté míry stěžejní, protože to byl jeden ze zdrojů obživy. S. Husajn se tak postavil zaběhlým zvyklostem a ve jménu „vyššího dobra“ zpřetrhal lety prověřené vazby, které byly výhodné jak pro Brity a další zahraniční obchodníky, tak pro Iráčany.

Dále S. Husajn hned po získání čelní pozice v irácké správě začal prosazoval další kroky, které vadily zbytku demokratického světa: utužil cenzuru, svoboda projevu a tisku prakticky neexistovala, pronásledoval opozici, členství v jiné straně než jeho domácí BAAS prakticky nebylo možné, a kdokoliv, kdo se pustil do kritiky režimu byl bez milosti potrestán – stíhán, zatýkán, vyslýchán, mučen a klidně i popraven.⁷³ Obecně můžeme režim S. Husajna označit ve své době jako jeden z nejtvrdějších, který ve své době existoval.⁷⁴ Saddám Husajn obsadil všechny posty. Stal se prezidentem, předsedou Rady revolučního vedení, generálním tajemníkem BAAS, velitel ozbrojených sil a premiér vlády.⁷⁵

⁷⁰ PONÍŽILOVÁ, Martina: Stručná historie států, Irák. Praha: Libri 2011, s. 85-86.

⁷¹ On-line magazín deníku Právo & Seznam.cz: Saddám Husajn prezidentem. Dostupné na: <http://special.novinky.cz/irak/saddam-husajn-prezidentem.html>, 3.6. 2012.

⁷² GAZDA, Adam; HORSÁK, Vojtěch (16.9.2011) : Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU ve světle konfliktu v Iráku v roce 2003. Dostupné na: <http://www.e-polis.cz/evropska-unie/658-spolecna-zahranicni-a-bezpecnostni-politika-eu-ve-svetle-konfliktu-v-iraku-v-roce-2003.html>, 23.11. 2011.

⁷³ On-line magazín deníku Právo & Seznam.cz: PROFIL: Saddám Husajn. Dostupné na: <http://www.novinky.cz/specially/dokumenty/135806-profil-saddam-husajn.html>, 18.6. 2012.

⁷⁴ KEEGAN, John: Válka v Iráku. Praha: Beta-Dobrovský 2006, s. 143.

⁷⁵ PONÍŽILOVÁ, s. 85.

Kroky hlavního představitele irácké republiky S. Husajna, které jsem právě popsala byly hlavními příčinami, které vedli spojence k přesvědčení, že je potřeba zjednat nápravu vzniklé situace. Dalším důvodem bylo zajisté také již výše zmíněné nedodržování rezolucí OSN, zejména pak zmíněné rezoluce č. 687, která jasně určovala jednotlivé kroky po neúspěšném iráckém pokusu o anexi Kuvajtu.⁷⁶ To, že se S. Husajn nepodvolil mezinárodnímu usnesení z OSN, který mu nařizoval přesné kroky k nápravě vzniklé situace, vedlo spojence k postupnému vměšování se do vzniklé situace a trvání si na dodržování již zmíněných rezolucí včetně všech důsledků.

6.2 Postupně k zisku demokracie

Britské ozbrojené jednotky v tomto bodě poprvé sehrály významnější roli v porovnání s ostatními stanovenými cíly. Byť byla jejich role vedle silnější USA trochu marginalizována, tak pokud se zaměříme na jihoiráckou Basru, tak zde se jim podařilo zbavit se místního autoritářského režimu vedeného S. Husajnem celkem rychle a dobře. Po ovládnutí situace a získání kontroly nad svěřeným územím se Britové chovali jako schopní správci, kteří se nedopouštěli tolika chyb jako jejich američtí kolegové.⁷⁷ Britský vojenský historik John Keegan ve své knize *Válka v Iráku* dokonce popisuje vzniklou situaci poměrně optimisticky; jakmile bylo město pod Britskou kontrolou, tak se vojáci snažili nevyčnít tak tolik mezi domorodým obyvatelstvem a brzo přestali nosit výrazné ochranné prvky (helmy), aby dali veřejně najevo, že se nebojí a že situace není tak vážná, aby je museli nosit permanentně na hlavě.⁷⁸

⁷⁶ PONÍŽILOVÁ, Martina: *Stručná historie států, Irák*. Praha: Libri 2011, s. 100-101.

⁷⁷ Socialist Worker. *British strategy in Iraq is in tatters as the death toll rises*. Dostupné na: <http://www.socialistworker.co.uk/art.php?id=10263>, 9.3. 2011.

⁷⁸ Keegan, John: *Válka v Iráku*. Praha – Plzeň: Beta – Dobrovský, Ševčík 2006, s. 148.

Přestože Britové jihoirácké území města Basry nezískali lehce a při obsazování se museli vypořádat s místním bojovníky, kteří znali tamní prostředí mnohem lépe než britští důstojníci, tak z bojů vyšli na vítězné straně a dali nejen místnímu obyvatelstvu jasně najevo, kdo bude určovat další směřování vývoje jižní části Irácké republiky. Britům se zde tak podařilo zřídit relativně fungující správu, která se musela čas od času samozřejmě vyrovnávat se vzdorem domorodého obyvatelstva, nicméně se intenzita útoků nedá srovnat s antiamerickými veřejnými projevy nesympatie, kterým museli čelit Američané v ostatních částech Iráku.⁷⁹ Američané museli dlouhodobě vzdorovat častějším útokům namířených proti jejich jednotkám, jejichž intenzita byla místy velmi silná. Na druhou stranu ale na veřejnost unikaly různé informace, kterými si američtí bojovníci sami škodily.⁸⁰ Zde bychom mohli jednoznačně vyzdvihnout chybu amerických důstojníků, kteří se podíleli na plánování celé akce – podcenili roli správného PR⁸¹ a v důsledku některých nedomyšlených kroků si proti sobě zbytečně štváli místní obyvatelstvo. Této chybě se britští vojáci alespoň částečně vyvarovali. Byť s postupem času se britské veřejné mínění stavělo stále více a více proti účasti v tomto riskantním podniku, přesto se nikdy veřejné mínění zcela neotočilo vůči svým vojákům v Iráku.⁸²

Za částečný úspěch celé intervence ve smyslu zbavení se S. Husajna a jeho režimu a nastavení demokratických principů napříč celou společností bychom mohli považovat fakt, že se spojencům opravdu podařilo zbavit se S. Husajna a postupně Iráčany dovést k svobodným

⁷⁹ Keegan, John: *Válka v Iráku*. Praha – Plzeň: Beta – Dobrovský, Ševčík 2006, s. 140-141.

⁸⁰ *Ibid*, s.147.

⁸¹ PR, anglicky Public relations, česky Vztahy s veřejností – jedná se o různé techniky a nástroje, pomocí kterých instituce nebo firma buduje a udržuje vztahy se svým okolím a s veřejností, nahlíží její postoje a snaží se je ovlivňovat dle svých potřeb.

⁸² CommonDreams.org. US-British Strategy on Iraq Close to Collapse. Dostupné na: <http://www.commondreams.org/headlines02/1028-01.htm>, 9.3. 2011.

volbám, kde si sami zvolili své zástupce do parlamentu. Jako částečný úspěch bych to označila zejména proto, že byť spojenci dopadli S. Husajna, tak samotný proces a následný provedení rozsudku se jim opět nepovedl a veřejnost se musela vyrovnat se smíšenými pocity, když se na veřejnost dostaly záběry z poprav.⁸³ Důsledkem jejich neopatrného jednání bylo opět další podnícení antiamerických nálad.⁸⁴

6.3 Pomoc při zavedení demokratických struktur

Spojeneckým vojskům se sice podařilo postupně se domluvit s místním obyvatelstvem na politické obnově Iráku, ale ani to rozhodně neproběhlo bez problémů. Britové se stali součástí intervence s představou, že rozhodně nebude trvat tak dlouho a její náklady nebudou tak vysoké. Protahování koaličního působení v Iráku mělo příčinu právě v neschopnosti urychlení některých stěžejních kroků, které měli vést k podpoře znovuoživení demokratických struktur. Poté by mohli Britové odejít v relativním klidu, ale to se nestalo.

Důvod proč Britové pomohli Iráčanům právě teď, můžeme spatřovat v celkovém stavu společnosti, která překročila jistou mez a situace se v Iráku stala velmi nepřehlednou. V kombinaci s dalšími faktory, které byly v této práci již zmíněny, můžeme konstatovat, že mezinárodní společenství již dál odmítalo zůstat lhostejné k tamní situaci. Když se Britové, v rámci koaličních jednotek, snažili pomoc místnímu obyvatelstvu při přechodu k demokratickým strukturám, tak si byli vědomi, že se bude jednat o dlouhodobý proces, který nebude jednoduchý. Po celou dobu, kdy Britové působili v jižní části Iráku se samozřejmě setkávali s odmítavým postojem místního obyvatelstva, které se bálo, co

⁸³ On-line magazín deníku Právo & Seznam.cz: PROFIL: Saddám Husajn. Dostupné na: <http://www.novinky.cz/specialy/dokumenty/135806-profil-saddam-husajn.html>, 18.6. 2012.

⁸⁴ Ibid.

Britové přinesou. Postupem času se ale začaly prokazatelně Britské jednotky ukazovat jako nápomocné místnímu obyvatelstvu a jejich snahy nakonec vyústily v pomoc při zavádění demokratických struktur. Iráčané si sami postupně zvolili parlament, ústavu a prezidenta.⁸⁵

⁸⁵ PONÍŽILOVÁ, Martina: Stručná historie států, Irák. Praha: Libri 2011, s. 121-124.

7 Ekonomická obnova Iráckého území

V neposlední řadě vstupovaly britské ozbrojené jednotky v rámci alianční armády do Iráku také s cílem ekonomické obnovy tohoto regionu a následné navázání obchodních styků.⁸⁶ Britové, coby zkušení obchodníci, si byli moc dobře vědomi potenciálu, který představovali nejen jihoirácká ropná naleziště a úrodné pole, kde místní obyvatelé pěstují své plodiny. Tohoto faktu si byli samozřejmě vědomi také Američané. Některé zdroje dokonce uvádějí jako jednu z příčin intervence, vedenou hlavně Američany, právě ropná pole a potenciální zisky z nich. Tento fakt poukazují zejména ve spojitosti s bývalým americkým prezidentem G. W. Bushem, který pochází z na ropu bohatého Texasu, takže zde mohla například zapůsobit vlivná ropná lobby.⁸⁷

Když S. Husajn, po uchopení moci, znárodnil jihoirácká ropná naleziště, tak největší profit z toho rozhodně neměl irácký lid, ale státní aparát a další podporovatelé jeho režimu.⁸⁸ S. Husajn se ve snaze získat další finanční zdroje dokonce uchýlil k pokusu o anexi Kuvajtu, jak již bylo zmíněno výše. Tato nevydařená anexie se stala pro něj jednou ze zásadních chyb, které vedly ke konci jeho vlády.

Když si Britové stanovovali tento cíl, tak je rozhodně nevedly ušlechtilé filantropistické myšlenky, že ropná pole předají osvobozenému iráckému lidu a ten z nich bude získávat ropné deriváty, které budou následně finančně úročit. Pokud ale hovoříme o britské snaze o

⁸⁶ Tomeš, Jiří a kol. (2007): Konflikt světů a svět konfliktů, Praha: P3K, s. 330-331.

⁸⁷ Česká televize (14.12. 2011): Američané opouštějí Irák, z ropy ale moc nemají. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/156980-americane-opousteji-irak-z-ropy-ale-moc-nemaji/>, 15.4. 2012.

⁸⁸ PONÍŽILOVÁ, Martina: Stručná historie států, Irák. Praha: Libri 2011, s. 107.

ekonomickou obnovu Iráckého území, musíme se ptát, co za tím stojí. Proč si přáli Britové ekonomické zlepšení tamní situace, když Irák se nachází tak daleko. Brity by vlastně situace v tak vzdálené zemi nemusela vůbec zajímat a mohli by se více zaměřit na své problémy. Proč se Britové nezaměřili pouze na svržení nedemokratického režimu S. Husajna?

7.1 *Důvody k navázání ekonomických styků*

Jako vyspělý demokratický stát je Velká Británie, stejně jako zbytek světa, velmi závislá na fosilních palivech.⁸⁹ Poslední dobou, před zahájením samotné intervence, se navíc začali vědci stále více ptát o to, jak dlouho ještě lidstvu vydrží zásoby fosilních paliv, bez kterých se prakticky žádný stát dnes již neobejde. USA, Velkou Británii a další státy nevyjímaje.⁹⁰ Dnes, s odstupem času, je těžké určit, nakolik to byl stěžejní důvod k intervenci, ale rozhodně bychom ho neměli marginalizovat. Je samozřejmě jasné, že pro obhajobu svých činů je lepší použít ušlechtlejší cíle, jako je zbavení Iráku ZHN, zpretrhání vazem mezi teroristickými skupinami nebo demokratizace, ale rozhodně bychom neměli podceňovat ani ekonomickou stránku vzniklé problematiky. Je zcela logické, že se intervenující státy po skončení nejtěžších bojů snažili zapojit do obnovy Iráku a získat tak alespoň část proinvestovaných finančních zdrojů zpět. Tento záměr se ale spojencům příliš nepovedl, neboť největší zakázky získaly na Rusko a další asijské státy napojené

⁸⁹ The Foreign Policy Centre. A Global Alliance for Global Values. Dostupné na: <http://fpc.org.uk/fsblob/798.pdf>, 9.3. 2011.

⁹⁰ The Foreign Policy Centre. Axis of Anarchy: Britain, America and the New World Order after Iraq. Dostupné na: <http://fpc.org.uk/fsblob/80.pdf>, 9.3. 2011.

firmy.⁹¹ Proti tomuto stavu se velmi vehementně ozvali jak britští členové parlamentu, tak i američtí kongresmani.⁹²

7.2 Situace před vstupem koaličních armád

Koaliční armáda vstupovala na území sice suverénního státu, ale Irák byl dlouhodobě závislý na mezinárodních zdrojích pomoci. Jako příklad bychom mohli uvést program OSN „Ropa za potraviny“, který měl pomoci Iráku po uvalení embarg na vývoz ropy po neúspěšné anexi Kuvajtu. Tento program ale skončil velkým skandálem v r. 2003, takže Irák hledal pomoc jinde.⁹³

Vstup ozbrojených koaličních jednotek s sebou samozřejmě přinesl mnoho nevýhod v podobě neustálého ohrožení lidských životů, ale na druhou stranu takovéto akce bývají doprovázeny i konvoji různých (ne)ziskových organizací a dobrovolníků, kteří se snaží pomoci místním obyvatelům. Když se začne někde bojovat a zvláště pokud se do bojů přidá hráč celosvětového významu jako USA, Velká Británie a další státy, tak to přitáhne pozornost médií. Tato pozornost sehrává důležitou roli v tom, že dokáže do dané problematiky vtáhnou lidi i na druhé straně světa. Výsledkem toho pak může být, že určitá problematika se dostane do popředí celosvětového dění a může být průhledněji řešitelná.

⁹¹ Independent Transport Commission. Long Distance Travel in Britain, Prospects in a time of uncertainty. Dostupné na: http://www.trg.soton.ac.uk/itc/ldt_itc.pdf, 9.3. 2011.

⁹² Česká televize (14.12. 2011): Američané opouštějí Irák, z ropy ale moc nemají. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/156980-americane-opousteji-irak-z-ropy-ale-moc-nemaji/>, 15.4. 2012.

⁹³ The Henry Jackson Society. Revaluing Our COIN, Moving British counterinsurgency forward in the 21st century. Dostupné na: <http://www.henryjacksonsociety.org/cms/harriercollectionitems/British+Counterinsurgency+Strategic+Briefing.pdf>, 9.3. 2011.

Samozřejmě ale média nemají vždy tak pozitivní dopad na vývoj bojů nebo poválečné situace.⁹⁴

7.3 Ekonomická pomoc

Pokud se zaměříme na přímé dopady Britského působení v Iráku v rámci tohoto cíle, tak musíme přiznat Britům částečný úspěch. Částečný úspěch proto, že na jednu stranu se britským ozbrojeným složkám podařilo zdecimované území pozvednout a nastartovat ekonomiku do budoucna, ale na druhou stranu samotná Velká Británie z tohoto všeobecného zlepšení situace iráckých občanů moc na zpět nezískala.⁹⁵

Skrze pomoc, kterou Britové byli schopni poskytnout Iráčanům, můžeme vidět, že se toto území sice velmi pomalu, ale přesto ekonomicky vrací na úroveň okolních států. Z různých ekonomických ukazatelů vyplývá, že se klíčové ekonomické ukazatele zlepšují.⁹⁶ Postupné zlepšování situace je ale velmi pomalé, takže jasné výsledky nejspíš uvidíme až s delším časovým odstupem.

Pokud si ale Britové při vstupu na toto území představovali, že zde naváží větší množství obchodních styků, ze kterých budou těžit, tak se jim to nepovedlo. Jedním z hlavních úkolů v rámci tohoto cíle můžeme vidět koaliční snahy o co nejrychlejší obnovu dodávek ropy do jižních

⁹⁴ The Henry Jackson Society. Al-Qaeda and radical Islam: Economic realities and socio-political solutions. Dostupné na:

<http://www.henryjacksonsociety.org/cms/harriercollectionitems/LATEST%20HJS%20Backgro%20under%20-%20Al-Qaeda%20and%20Radical%20Islam-1.pdf>, 9.3. 2011.

⁹⁵ Česká televize (14.12. 2011): Američané opouštějí Irák, z ropy ale moc nemají. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/156980-americane-opousteji-irak-z-ropy-ale-moc-nemaji/>, 15.4. 2012.

⁹⁶ Ekonomika, Central Intelligence Agency. The World Factbook - Middle East, Iraq. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iz.html>, 28.9. 2011.

přístavů a následný export do světa.⁹⁷ Ekonomické investice spojené se zapojením do tohoto koaličního boje se budou Britům jen těžko vracet.

⁹⁷ Energetický profil Iráku (10.10. 2011), CzechTrade. Dostupné na:
<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/irak-energetika-suroviny-elektrarny-5572.html>, 3.4. 2012.

8 Závěr

Koaliční jednotky složené z ozbrojených složek Spojených států amerických, Velké Británie, Polska a Austrálie se podílely v rámci Operace Irácká svoboda na vojenských operacích probíhajících na Iráckém území. Britské kódové označení pro tyto operace bylo Operace Telic. Toto označení ale nepoužíval skoro nikdo jiný, takže není tolik známo.

Operace začala intervencí na území suverénního Iráckého státu 20.3. 2003. Poslední ozbrojený voják, který měl přímou spojitost s touto intervencí opustil Irák 15.12. 2011, přesto zde i nadále zůstávají malé jednotky, které mají posloužit hlavně pro výcvik nově vznikající místních ozbrojených složek. Během devíti let, kdy operace probíhala, bylo zraněno mnoho koaličních vojáků, ale i místních civilistů, finanční náklady se vyšplhaly do extrémních výšin a účast v této riskantní akci srazila vaz několika politikům.

V této intervenci hráli sice hlavní roli Američané, ale bez jejich koaličních partnerů, zejména Britů, by tento konflikt mohl skončit ještě hůř pro všechny zúčastněné strany než jak je tomu nyní. Britské ozbrojené jednotky zde sehráli svou důležitou roli, kterou jim nikdo nemůže upřít. Britové se zde ukázali jako velmi schopní partneři mnohem silnějších Spojených států amerických a prokázali se jako schopní vojáci v 21. století, byť jejich výdaje na armádu jsou v porovnání s jinými státy menší.

Hlavními cíly britských ozbrojených jednotek na Iráckém území bylo zbavení Saddáma Husajna biologických, chemických a jaderných zbraní včetně jejich nosičů; dále přerušit vazby irácké správy s teroristickými organizacemi, zejména s Al-Kaidou; pomoci nastartovat demokratické principy v Iráku a zbavit se S. Husajna; a pokusit se o ekonomickou

obnovu tohoto území, které bylo dlouhodobě ničeno tamním režimem. Tyto cíle se odvíjely od oficiálních dokumentů britského Ministerstva obrany a dalších relevantních vládních zdrojů.

Britská situace během intervence nebyla jednoduchá. Britové se museli nejdříve vyrovnat se samotným zapojením se do této akce. Poté byli chápáni jako slabší kontingent vedle amerického početně většího. Přesto se brzo po začátku intervence situace změnila. Britové se postupem času vyrovnali Američanům a v některých aspektech je dokonce předčili.

Ve svěřené jižní části Irácké republiky okolo města Basra se dokázali vcelku rychle zorientovat a snažili se prokázat svou platnost zde. Britové usilovali o naplnění cílů se kterými vstupovali na toto území a kterou jsou popsány výše, ale předpokládané výsledky se nedostavovaly. Nebo alespoň ne v takové míře, jak by Britové potřebovali, abychom mohli celkově jejich působení hodnotit pozitivně.

Prvním hlavním cílem, který jsme si představili, byla britská snaha o zbavení S. Husajna biologických, chemických a jaderných zbraní včetně jejich nosičů. Již ale během prvních vojenských akcí v rámci operace Telic se začalo ukazovat, že Iráčané tento druh zbraní nevlastní a tudíž neměli Britové v rámci koaličních jednotek co zabavovat. Tento cíl měl ještě další dohru a to v podobě zřízení různých komisí, které měly vyšetřit pravou povahu informací, které vedly koaliční jednotky k jejich použití.

Dalším stanoveným cílem bylo ukončení údajného spojení Irácké republiky s teroristickými organizacemi. Když britské ozbrojené jednotky v rámci koaličních sil postupně pronikaly iráckým územím, tak se opět začalo ukazovat, že i tento cíl bude problematické splnit. V Iráku sice působily teroristické jednotky, ale nemáme žádné přímé důkazy, že by

zde fungovaly nějaké vztahy mezi režimem S. Husajna a teroristy, že by se tyto struktury navzájem podporovaly. Za přínos tohoto snažení bychom ale mohli jednoznačně označit oslabení pozice Al-Kaidy v konečném důsledku .

Následující stanovený cíl byla demokratizace iráckého území a snaha o zavedení demokratických struktur v tomto státě. Tento cíl můžeme hodnotit jako jediný, který se podařil Britům splnit. V rámci koaličních jednotek se Britové účastnili na pomoci místnímu obyvatelstvu při pořádání demokratických voleb, ze který postupně vzešel nový parlament, ústava a prezident. Volby sice neprobíhaly vždy zcela klidným způsobem, ale zde se také odrážely dlouhodobé problémy tamní společnosti.

Posledním jmenovaným cílem byla ekonomická obnova a následné navázání nejen ekonomických vztahů mezi Velkou Británií a Irákem. Tento cíl logicky doplňoval předešlé úkoly britských jednotek, ale jeho vyhodnocení není zcela jednoznačné. Iráčané si sice pomalu, ale přesto začínají ekonomicky vracet na úroveň okolních států, ale je to dlouhodobý proces, jehož průkaznější výsledky budou více patrné v delším časovém období. Když Britové vstupovali na toto území, tak museli sami investovat velké peníze, ale jim samotným se tyto investice prakticky nevrátili.

Při dalším hodnocení britského působení v Iráku se musíme na tuto problematiku podívat ze širšího úhlu. Britské úmysly mohly být sice sebe lepší, tak během intervence udělali několik chyb, které jim kazí kompletně výsledek. Už jen to, že se do tohoto boje nechali zatáhnout Spojenými státy americkými můžeme hodnotit jako mínus. Britský ministerský předseda Toni Blair se zachoval sice jako dobrý spojenec Američanů, ale mnohem více by jemu, Británii i zbytku světa prospělo, kdyby se snažil vzniklý spor vyřešit jiným způsobem. Dále se Britové během intervence

nechávali poměrně dost posunout od Američanů do pozadí. A Mexičané si následně většinu koaličních úspěchů připisovali jen jako vlastní úspěch. Média přinášely nejvíc zprávy, ve kterých Američané dosahovali kýžených výsledků, ale už se zapomněli zmínit, že Britové se těchto akcí také účastnili a tudíž se jednalo i o jejich úspěchy.

Závěrem bych ráda shrnula, že Britové do Iráku přicházeli s několika cíly, ale pouze jeden se jim podařil naplnit – demokratizace, byl to nelehký cíl. Jedná se o dlouhodobý proces, který není ani dnes zcela ukončen. Koaliční jednotky byly nápomocné při vytváření demokratických struktur v rámci svého působení v Iráku. Britové mohli ze svého působení vytěžit mnohem víc ekonomicky, ale to se jim nepovedlo. Což ale není Britskou tradicí šířit demokratické zřízení po celém světě, když oni sami dokázali, že demokracie na světě může dlouhodobě existovat.

Na konci této práce bych se ráda ještě vrátila ke zdrojům informací. Při dohledávání dostatečného množství literatury jsem se také elektronicky obrátila na britské Ministerstvo obrany s žádostí o některé upřesňující informace, ale jejich zástupci se vůbec neobtěžovali s jakoukoliv odpovědí.

9 Seznam literatury a použitých pramenů

Literatura:

AŠENBRYL, David (6.12. 2007): Bude jednou existovat Kurdistán? Český rozhlas, dostupné na:

http://www.rozhlas.cz/leonardo/svet/_zprava/404591, 15.4. 2012.

BLUTH, Christoph: The British road to war. *International Affairs* 80, 5 (2004).

COHEN, Tom (15.12. 2011): 'Welcome home,' Obama tells troops from Iraq, Cable News Network. Dostupné na: http://articles.cnn.com/2011-12-14/politics/politics_obama-iraq-troops_1_iraq-war-president-barack-obama-iraq-mission?_s=PM:POLITICS, 3.3. 2012.

Dvořáček, Marek (22. 1. 2003): Zpráva o stavu unie: vyhlásí Bush válku? Internetový deník Mladé fronty Dnes, Mafra. Dostupné na:

http://zpravy.idnes.cz/zprava-o-stavu-unie-vyhlesi-bush-valku-dyn-/zahranicni.aspx?c=A030122_122836_zahranicni_kot, 18.3. 2012.

DVOŘÁČEK, Marek (4.9. 2012): Česko váhá podpořit zásah v Iráku, Mafra. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/cesko-vaha-podporit-zasah-v-iraku-dqo-/domaci.aspx?c=A020903_181245_domaci_kot, 6.3. 2012.

FRANCOVÁ, Anna (3.5. 2012): CNN: Kdo dostane 25 milionů dolarů za hlavu bin Ládina?, Mediafax.cz. Dostupné na:

<http://www.mediafax.cz/zahranici/3214313-CNN-Kdo-dostane-25-milionu-dolaru-za-hlavu-bin-Ladina>, 5.9. 2011.

GAZDA, Adam; HORSÁK, Vojtěch (16.9.2011) : Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU ve světle konfliktu v Iráku v roce 2003. Dostupné na: <http://www.e-polis.cz/evropska-unie/658-spolecna-zahranicni-a-bezpecnostni-politika-eu-ve-svetle-konfliktu-v-iraku-v-roce-2003.html>, 23.11. 2011.

GOMBÁR, Eduard: Kmeny a klany v arabské kultuře, Praha 2004-

JANEV, Jaromír; NOVOTNÁ, Denisa; TÁBORSKÁ, Marika (1.12. 2002): Americká a britská letadla zaútočila na jihu Iráku, Český rozhlas. Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/zpravy/zahranici/_zprava/americka-a-britska-letadla-zautocila-na-jihu-iraku--56663?print=1, 7.10. 2011.

KEEGAN, John: Válka v Iráku. Praha: Beta-Dobrovský 2006.

KOHOUT, Pavel (10.5. 2005): Druhá světová válka a její ekonomické důsledky. Dostupné na: <http://pavelkohout.blogspot.cz/2005/05/druh-svtov-vlka-jej-ekonomick-dsledky.html>, 15.6. 2012

KRYZÁNEK, Ladislav (29.3. 2003): Nikdo neví, co se děje v Basře, Internetový deník Mladé fronty Dnes. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/nikdo-nevi-co-se-deje-v-basre-dpt-/zpr_archiv.aspx?c=A030328_201658_zpravy_irak_pol, 20.9. 2011.

MUSIL, Alois: Mezi Eufratem a Tigridem, Praha 1935.

NYE, Joseph S. Dilema o intervenci, Project Syndicate. Dostupné na: <http://www.project-syndicate.org/commentary/the-intervention-dilemma/czech>, 3.7. 2012.

PONÍŽILOVÁ, Martina: Stručná historie států, Irák. Praha: Libri 2011.

ROVENSKÝ, Jan (27.1. 2003): Blix: spolupráce Iráku není stoprocentní, Seznam.cz. Dostupné na: <http://www.novinky.cz/zahranicni/1519-blix-spoluprace-iraku-neni-stoprocentni.html>, 25.9. 2011.

Tomeš, Jiří a kol. (2007): Konflikt světů a svět konfliktů, Praha: P3K.

WURMSEL, David, Tyranny's Ally, Washington, D.C., 1999.

ZVOLÁNEK, Jan (4.9. 2011): Teroristé mohou zaútočit v malých letadlech, varuje FBI před 11. zářím, Internetový deník Mladé fronty Dnes. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/teroriste-mohou-zautocit-v-malych-letadlech-varuje-fbi-pred-11-zarim-1pq-/zahranicni.aspx?c=A110904_094709_zahranicni_jan, 10.11. 2011.

Prameny:

Rezoluce:

UN, Security Council Resolutions – 1991.

Internetové zdroje:

Central Intelligence Agency. Dostupné na: <https://www.cia.gov/>.

CommonDreams.org. Dostupné na: <http://www.commondreams.org/>.

CzechTrade. Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/>.

Česká televize. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/>.

České noviny. Dostupné na: <http://www.ceskenoviny.cz/>.

Independent Transport Commission. Dostupné na:
<http://www.trg.soton.ac.uk/>.

Iraq Business News. Dostupné na: <http://www.iraq-businessnews.com>.

Ministry of Defence. Dostupné na:
<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.operations.mod.uk/telic/index.htm>.

Ministry of Defence. Dostupné na: <http://www.mod.uk/>.

Nation Masters. Dostupně na: <http://maps.nationmaster.com/>.

Obrana a strategie. Dostupné na: <http://www.defenceandstrategy.eu/>.

On-line magazín deníku Hospodářských novin. Dostupné na: <http://ihned.cz/>.

On-line magazín deníku Mladá fronta Dnes. Dostupné na: www.idnes.cz.

On-line magazín deníku Právo & Seznam.cz. Dostupné na:

<http://www.novinky.cz/>.

On-line magazín týdeníku Týden. Dostupné na: <http://www.tyden.cz/>.

Socialist Worker. Dostupné na:

<http://www.socialistworker.co.uk/art.php?id=10263>.

The British Broadcasting Corporation. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/>.

The Foreign Policy Centre. Dostupné na: <http://fpc.org.uk/>.

The Guardian. Dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/>.

The Henry Jackson Society. Dostupné na:

<http://www.henryjacksonsociety.org>.

The United Nations. Dostupné na: <http://www.un.org/>.

10 Resumé

The Operation Telic was a British code name for a coalition mission which is more known among people as The Operation Iraqi Freedom. This operation took place in Iraq from March 20, 2003 to December 15, 2011. During this period, armed units created from soldiers mainly from the United States of America, the United Kingdom of Great Britain, Australia, and Poland, violently entered territory of the sovereign Republic of Iraq. According to the U.S. President George W. Bush and British Prime Minister Tony Blair, the goal of the coalition mission was to disarm Iraq of weapons of mass destruction, to end Saddam Hussein's support of terrorism, and to free the Iraqi people.

The main aim of this thesis is to describe British steps during the Operation Telic, including all its consequences. The thesis is focused on British role in this operation and describes particular steps taken by British chiefs to win this asymmetrical conflict. On the basis of this description, the author of the thesis gives a detailed description of British actions during coalition missions and points out strengths and weaknesses of the British strategy.

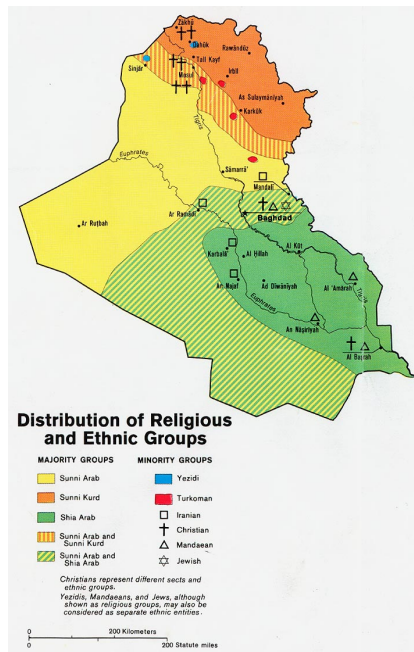
This paper is divided into six main chapters. Each chapter is further divided into several smaller subchapters, so it should meet the requirement of logical division. First chapter is more focused on description of historical development, economy, and population, and the second main chapter is focused on Operation Telic itself. Next four chapters are dedicated to coalition's aims in Iraq - to disarm Iraq of weapons of mass destruction, to end Saddam Hussein's support for terrorism, and to free the Iraqi people and to start an extra economy reconstruction. The thesis is concluded with a final part where the author summarizes the discovered facts.

11 Obrazové přílohy

Obr. č.1 - Etnické a náboženské složení irácké populace, Nation Masters, Maps of Iraq. Dostupně na: <http://maps.nationmaster.com/country/iz/1>, 17.4. 2012.

Obr. č.2 - Mapa Iráku a okolních zemí, Central Intelligence Agency. The World Factbook – Middle East, Iraq. Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iz.html>, 28.9. 2011.

Obr. č.1:

Obr. č.2:

